

DE ZWARTE BAVIAAN.

(Cynopithecus niger, Les.)

De *Zwarte-Baviaan*, ook *Moor-* en *Kuif-Baviaan* genoemd wordt door den eenen dierkundige tot de Makaken, door den anderen tot de Bavianen gerekend. In vele opzichten komt hij met de echte Hondskopapen (Bavianen) overeen. Mag hij misschien ook al geen echte Baviaan zijn dan heeft hij er toch zeer veel van. Men kan hem beschouwen als een overgangsvorm, die de kenmerken der beide genoemde groepen bezit.

De inboorlingen van Celebes noemen hem *Dihé*.

Hij onderscheidt zich van de overige Bavianen door zijn snuit, die breed, plat en kort is en door zijn korten staart, die niet meer dan een duim lang en nauwelijks zichtbaar is. Hij heeft de grootte van een patrijshond, is gitzwart van kleur en heeft den vooruitstekenden hondensnoet en de uitpuilende wenkbrauwen, welke aan de Bavianen eigen is. De neus steekt niet, zooals bij de Bavianen, over de onderlip uit, maar eindigt vrij ver achter den bovenlipsrand. Het gezicht en de groote eeltplekken zijn onbehaard, het eerste is zwart, de laatsten zijn rood. Het hoofdhaar vormt een lange kuif.

Ofschoon over het algemeen de Zwarte Baviaan zwart is, komen er ook afwijkingen in de kleur voor, welke oorzaak zijn geweest, dat men meende dat er twee soorten bestonden. Die afwijkingen bestaan hierin, dat de zwarte kleur soms op den rug, de schouders en de armen bruinachtig is, terwijl de borst soms een lichtere tint vertoont.

De Zwarte Baviaan is in den geheelen Indischen Archipel de eenige vertegenwoordiger van zijn geslacht. Hij komt alleen voor op Celebes en Batjan, doch schijnt oorspronkelijk op het laatste eiland niet te behooren. De meening, door WALLACE uitgesproken, dat hij zeker op Batjan is ingevoerd, wordt bevestigd door VON ROSENBERG, die daaromtrent het volgende mededeelt: »De laatst overleden sultan wist zich uit zijn jeugd te herinneren, dat een paar dezer apen van Celebes naar Batjan was overgebracht en de vrijheid verkreeg. Dit paar heeft zich weliswaar vermenigvuldigd, doch het aantal dezer dieren is nog altijd betrekkelijk gering en men vindt ze alleen in de nabijheid van het hoofddorp, de plaats waar het stampaar eertijds de vrijheid ontving.»

Daarentegen is de Zwarte Baviaan op Celebes zeer talrijk. Men vindt hem tot op eene hoogte van 4000 voet. Ten noord-westen van de stad Menado, zegt VON ROSENBERG, ligt een groep van vier eilandjes geheel met oude boomen bedekt, maar onbewoond. Drie van deze eilandjes zijn vlak, terwijl het vierde zich vertoont als een kegel, die zich uit zee verheft tot eene hoogte van 2600 voet boven den waterspiegel, op de hellingen tamelijk steil. Dit eilandje, Menado-toua (oud-Menado) gheeten, is op een afstand van zeven Engelsche mijlen van het dichtstbij liggende punt van Celebes gelegen, maar op achttien mijlen van de stad Menado. Terwijl de vlakke eilanden slechts vleermuizen, ratten en muizen herbergen, wordt Oud-Menado bovendien bevolkt door den Zwarten Baviaan. Men vindt dezen aap daar in groot aantal. Hij is daar volstrekt niet schuw en toont niet den minsten vrees voor de jagers en visschers, die van tijd tot tijd het eiland

bezoeken. Daar deze eilanden voorheen , tot 1682 , bewoond zijn geweest , is het niet uit te maken of deze apen oorspronkelijk zijn op dit eiland dan wel door de bewoners daar gebracht.

Op Celebes treft men deze apen dikwijls in troepen van verscheidene honderden aan, terwijl zij zich naar andere plaatsen begeven, hetzij wegens gebrek aan voedsel of om vruchten te zoeken. De heer SCHAAFSMA, zendeling te Langowan, bij het meer van Tondano, was in 1864 te paard uitgegaan, toen een groote troep van deze apen hem in den weg kwam. Inplaats van angst of vrees te toonen, drongen zij van alle kanten rondom het paard op, beten het in de pooten, trachtten er op te springen en slechts met zweepslagen kon de zendeling de brutale dieren verjagen en zijn paard, dat plotseling stil was blijven staan, gedurende dezen aanval, weder voort doen gaan.¹

Elders² zegt VON ROSENBERG :

»De *Cynocephalus niger*, de Dihé der inboorlingen, liet zich op den ter zijde van het huis oprijzenden heuvelrug dikwerf hooren, vooral tegen den avond; verschillende exemplaren dezer soort vielen mij in handen. Een mijner jagers verraste eens eene op den grond scharrelende familie dezer apen, waaronder een wijfje met een pas geworpen jong; hevig verschrikt door de onverwachte verschijning van een mensch, zocht de troep onder angstig geschrei een goed heenkomen in het geboomte, waarbij het jong van de moeder afraakte en hulpeloos ter aarde viel. De jager maakte er zich zonder aarzelen meester van en bracht het mij thuis. De opperhuid van het diertje, dat zich nog slechts weinig bewegen kon, was geheel en al vleeschkleurig wit, het dun staande haar daarentegen gitzwart en de oogen blauwachtig lichtbruin. Het bezat acht tandjes, vier in iedere kaak, waarvan het beestje echter, wegens zwakte der mondspieren, nog geen gebruik kon maken. Het werd spoedig tam en bleef tot aan zijn gewelddadigen dood gezond en vroolijk. In de eerste vijftien dagen bestond zijn voedsel alleen uit rijpe pisang, waaraan het als het ware zoog; later ook uit rijst. Het werd langzamerhand zeer gezellig, tot lastig wordens toe, en gaf door geschreeuw zijn misnoegen te kennen, wanneer men het alleen liet; zijn geluid was van tweërlei aard, nu eens eene harde krijtschende schreeuw, waarbij de mond in de breedte geopend werd, dan weder eene zachte meer fluitende toon, waarbij het de lippen meer gesloten hield en ze vooruitstrekke. Als het een vogel of ander

¹ Schlegel. Museum d'histoire naturelle des Pays-Bas.

² Reistochten in de Afdeling Gorontalo.

dier in het naburige bosch hard hoorde schreeuwen, antwoordde het onmiddellijk en werd min of meer onrustig. Toen het ouder werd nam de huid van lieverlede een donkerder tint aan en kwamen op het in den beginne kale gezicht fijne haartjes te voorschijn. Toen het beest een kleine maand oud en reeds vlug ter been was liet ik het dooden, uit vrees het anders te zullen kwijt raken en zette het *in toto* op wijngeest."

De meer genoemde oud-officier verhaalt van een dezer apen in gevangenschap, die, aan een paal op het erf gebonden, een hond, welke op hem toeschoot, geworgd zou hebben, indien men hem niet te hulp ware gekomen. De kwaadaardigheid van dit dier was zóó groot, dat men hem moest afmaken.

Waarschijnlijk was dit een exemplaar dat oud gevangen was; want volgens BROEKMAN (bij BREHM aangehaald) is geen enkele aap zoo geschikt voor het Apentheater als deze. Hij leert gemakkelijk, zegt hij, al spelend, onthoudt het geleerde en »werkt" met ware liefhebberij. Wegens zijn zeldzaamheid en den hoogen prijs, die voor hem betaald moet worden, ziet men hem niet geregeld op de planken; bovendien houdt hij het er ongelukkig niet lang uit.

In den laatsten tijd, zegt BREHM, werd hij dikwijls naar Europa overgebracht en heeft er geruimen tijd in gevangenschap geleefd. Het exemplaar, dat ik in den Amsterdamschen Dierentuin zag, scheen zich zeer wel te bevinden. Overdag werd hij geregeld bij de Meerkatten gebracht, die in het groote Apenhuis de toeschouwers vermaakten. De overmoedige en heerschzuchtige Zwarte Baviaan zou alle schroomvallige apen geplaagd hebben, indien de vlotte Meerkatten hem niet te rechtertijd ontvloden waren. Met de Makaken scheen hij op vrij goeden voet te staan, met een vrouwelijke Baboeïn (baviaan) was hij zelfs zeer intiem; aan deze teedere dame bewees hij allerlei attenties, en liet zich tot loon door haar gaarne zijn vacht doorzoeken.

J. HENDRIK VAN BALEN.